

však, zdá se, s mnohem větší ekonomickou motivací (ta se v našem prostředí projevila až na samém sklonku 80. let). Zcela mimo česká měřítka je pak popisována exportní strategie polských komiksů, které byly vydávány i v zahraničí, a to zdaleka nejen v tom socialistickém (s. 113–116).

Závěrečná kapitola (pojmenovaná stejně jako celá kniha, tedy „Komiks a národ“) se soustřeďuje na historické a „paměťové“ komiksy vydávané po roce 2000, přičemž Stańczyk akcentuje témata nostalgie, traumatu a také „ženské otázky“. Podobné komiksy sice vycházejí i u nás a jejich vydávání také často podporuje stát prostřednictvím grantů ze strany Ministerstva kultury ČR. Nezdá se však, že by jejich prostřednictvím probíhal takový „boj o obraz minulosti“ jako v Polsku.

Jak Stańczyk specifikuje v úvodu, chce svou knihou pomoci „znovu-promýšlet roli populární kultury v budování národa, legitimizaci moci a utváření občanství“ (s. 4), a jelikož se soustřeďuje na to, že se tak dělo především na základě „kulturní výměny, překračování hranic a reimaginace zahraničních děl“ (tamtéž), poněkud tak demytizuje či dekonstruuje příběh o izolovanosti polského (a do jisté míry vlastně přeneseně i českého) komiksu. Kniha již získala i dvě významná ocenění, jedno komiksologické (v roce 2023 Charles Hatfield Book Prize udělovanou americkou Comics Studies Society) a jedno v rámci východoevropských studií (v roce 2024 George Blazycza Prize udělovanou BASEES). I to ukazuje, že se záměr oslovit polským tématem mezinárodní publikum zdařil. Český čtenář však bude přece jen podstatně vnímavějším než ten západní a bude nacházet mnoho inspirativních paralel i odlišností.

Martin Foret

DOI: <https://doi.org/10.54681/c.2024.2.12>

KYRILL KUNAKHOVICH, *Communism's Public Sphere. Culture as Politics in Cold War Poland and East Germany*, Ithaca (N. Y.): Cornell University Press, 2022, 354 s.

Kyrill Kunakhovich's book, *Communism's Public Sphere* is an examination of public life under the communist regimes in Poland and East Germany. His case study focuses on the cities of Leipzig (East Germany) and Kraków (Poland). With the work covering the period from 1944 to the collapse of these regimes with the reunification of Germany in the 1990, it provides an in-depth analysis and an insight to the complexity of everyday life and culture under communism, and how culture played a role in both the political and public spheres as an actor in its own right.

The thesis of Kunakhovich's work focuses on the concept of the public sphere, but takes the view that culture and cultural institutions became central to communication between the state and society. He argues that, despite the control exercised by the communist state in terms of freedom of expression, there was still space for diverse discourse and practices within the public sphere. This space could be found in the form of culture as a form of expression for the elite as well as culture as a form of politics, and could be examined by how this impacted the relationship between the state and society. He explores this thesis throughout the chapters of his book, highlighting how culture as a form of communication became a sort of political actor for both the people and the state. This made for a complex and multifaceted relationship between the two. He delves into this relationship by analysing various aspects of cultural life in Poland and East Germany, looking particularly at the media, cultural institutions, religious communities, and everyday interactions between the public and the state. In doing so, this work contributes and broadens our understanding of the concept of the public sphere within the context of Cold War-era Poland and East Germany and provides a deeper perspective on the role it played within the dynamics of the relationship between the state and society.

In terms of the structure of this book and his research, Kunakhovich presents his comparative study in chronological order. This is one of the work's strengths. It allows for the overall argument to develop naturally, showcasing the impact of the public sphere and opinion on how the Party approach changed or adapted throughout the timeline of this study. Kunakhovich's writing is clear, making complex theoretical and historical material accessible to a broad audience.

Overall, *Communism's Public Sphere* provides new insights into the nature of how public and political discourse interacted and influenced social life under the communists. By questioning current historiographical views on how these discourses were viewed and approached under totalitarian regimes, Kunakhovich provides a nuanced analysis that highlights the complexities of the public sphere and cultural milieu in East Germany and Poland.

Emma Taylor

DOI: <https://doi.org/10.54681/c.2024.2.13>

TILL HILMAR, *Deserved. Economic Memories after the Fall of the Iron Curtain*, New York: Columbia University Press, 2023, 263 s.

Jak si lidé interpretují radikální ekonomické změny a jaký vliv mají tyto změny na jejich identitu, sociální status a vnímání spravedlnosti? Na tyto otázky se